

Claude Meillassoux

**KADINLAR, AMBARLAR
ve SERMAYELER**

Türkçe Söyleyen
Levent Ünsaldı

HERETİK

KADINLAR, AMBARLAR ve SERMAYELER

Femmes, Greniers et Capitaux

Claude Meillassoux

Originally published in France under the title *femmes, greniers & capitaux*

©L'Harmattan, 1992

Heretik Yayınları: 113 Antropoloji Dizisi: 6

ISBN: 978-605-9436-80-9

©2021 Heretik Basın Yayın

Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa fotokopi, film, vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Nisan 2024, Ankara

Türkçe Söyleyen: Levent Ünsaldı

Sayfa Düzeni ve Kapak: Ali İmren

Heretik Basın Yayın ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti.

Aziziye Mahallesi, Kuloğlu Sok. 15/2, Çankaya, Ankara

Tel: +90 (312) 418 52 00 • Faks: +90 (312) 418 50 00

Sertifika No: 41952

İnternet Sitesi: heretik.com.tr

Twitter: twitter.com/heretikyayin

Instagram: instagram.com/heretikyayin

E-mail: info@heretik.com.tr

Bizim Büro Basım Evi Yayın ve Dağ. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. 6/A Altındağ/Ankara

Sertifika No: 42488

Lina ve Zacharias'a

ve dost, büyük bilgin Jack Goody'nin anısına.

İÇİNDEKİLER

Yeni Baskıya Önsöz	7
Giriş	11

Birinci Bölüm: Hane Topluluğu

1-Hane Topluluğunun Durumu	29
I. Neden Ensest?.....	33
II. Göçebeler ve Mensubiyet İlişkileri	39
III. Çiftleşme ve Soy	50
IV. Korunan Kadınlar, Çalınan Kadınlar	56
2- Hane Topluluğunda Üreme	73
I. Üretici Güçlerin Seviyesi	74
II. Üretim İlişkilerinin Oluşumu	83
III. Üreme İlişkilerinin Oluşumu.....	89
3- Akrabalığın Besin Yapıları	103
I. İnsan Enerjisinin Yeniden Üretimi.....	105
II. Artı Emek.....	112
III. Çocukların Dolaşımı	116
4- Eşitliğin Diyalektiği.....	121
I. Gelinlerin ve Başlık Parasının Dolaşımı.....	121
II. Alacak Olarak Başlık Parası.....	124

III. Özdeş Mübadele	128
IV. Sinsi Değer	131
5- Sömürülenler Kimler?	145
I. Kadınlar	145
II. Yaşça Küçük Erkekler	152
6- Çelişkiler ve Temaslar: Eşitsizliğin Öncülleri.....	159

İkinci Bölüm: Hane Topluluğunun Sömürülmesi: Ucuz İşgücünü Yeniden Üretme Aracı Olarak Emperyalizm

1- Kolonyal Sömürünün Paradoksları.....	171
2- Doğrudan ve Dolaylı Ücretler.....	185
3- İlsel Birikim.....	195
4- Ocaksız ve Yurtsuz: Kırsal Göç	199
5- Memlekete Ebedi Dönüş: Dönemsel Göçler	205
6- İşgücü Rezervlerinin İdamesi	217
7- İkili İşgücü Piyasası ve Ayrımcılık	223
8- Göçten Sağlanan Fayda.....	229
9- Emeğin Aşırı Sömürüsünün Sınırları.....	235
Sonuç.....	255
Kaynakça.....	267

Yeni Baskıya Önsöz

Afrika'nın mahvoluşu ve Üçüncü Dünya ülkelerinin başına gelen kahredici sefalet, bir hata ya da talihsizliğin sonucu değildir. Bu, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan bu yana bu ülkelerin maruz kaldıkları ve bu kitapta genel mantığını ve etkilerini analiz etmeye çalıştığım aşırı sömürünün mantıksal ve öngörülebilir sonucudur.

Bu kitapta işe koşulan kavram ve nosyonlar boş bir entelektüel spekülasyonun ürünü değildir. Bunlar, bir *ekonomik sistem* ile bir *sömürü sistemi* arasındaki farkı anlamamı sağlayan Afrika'daki ilk saha gözlemlerimin sonucudur.

Afrika'da incelediğim köylü toplulukları, terimin tam anlamıyla, bir *ekonomik sistemin* ilkelerine göre varlıklarını sürdürmeye devam ediyordu, ancak giderek daha zor biçimde: Sistem, üretken olsun ya da olmasın tüm üyelerinin ihtiyaçlarını, *hane ekonomisine* içkin toplumsal mantık gereğince karşılıyordu. Buna karşın kapitalizm, kendisini ekonomik bir sistem olarak değil, bir *sömürü sistemi* olarak ortaya koyar: İşleyiş mantığı, emek-gücünün ve dolayısıyla da yaşamın kendisinin yeniden üretimini dışarıda bırakır. Kapitalist bir toplumda, bireyin yeniden üretimi ancak ve ancak, kâr odaklı bir ekonominin normlarına sadece yaban-

cı değil, aynı zamanda bunlara aykırı olan ilkelere göre işleyen sosyal güvenlik kurumları tarafından sağlanabilir.

Bu süreç, piyasa ekonomisini yaygınlaştırmayı amaçlayan sözde kalkınma politikalarının, köylü toplumlarının yeniden üretim koşullarının kötüleşmesinden, Afrika'nın köyleri ile Paris'in işçi pansiyonları arasında yol yapan dönemsel göçlerden, "hızlı demografik büyümeden" ve vahşi kentleşmeden neden sorumlu olduğuna ışık tutar.

Bu kitabın yazıldığı tarihten bu yana Üçüncü Dünya ülkelerinin ekonomileri birbirini izleyen iki faktör nedeniyle daha da kötüleşmiştir: 1980'lerde dünya çapında emek verimliliğindeki ani artış, 80 öncesinde ucuz işgücünün bolluğu nedeniyle çok uzun süre geciktirilen teknik ilerlemenin aşırı hızlı bir şekilde uygulamaya konması; ve 1989/90'da kapitalist işgücü piyasasının, modern üretim tekniklerine az gelişmiş ülkelerdekilerden daha iyi adapte oldukları düşünülen Doğu Avrupalı proleterlere açılması.

Büyük, ucuz ve vasıfsız bir kentsel işgücüne duyulan ihtiyaç nedeniyle çeyrek yüzyıldır sanayileşme yoluna sokulmuş olan Üçüncü Dünya, böylece bir anda "delokalizasyon" ve borçların kurbanı olmuş ve aynı zamanda "aşırı nüfusa" dönüşen nüfusu da işsizliğin, IMF'nin, sosyal çürümenin ve uluslararası kurumların "reçetelerinin" pençesine düşmüştür: kıtlık, AIDS, ufacık çocukların gecekondularda çeşitli sebeplerle her gün ölümlerle yüzleşmesi.

*

O halde görülmektedir ki her yerde ve her zaman aynı azgelişmişlik formları söz konusu değildir ve bu nedenle

analizlerin temelinde sabit bir “model” değil, bu modelin inşa edilmesini ve geliştirilmesini sağlayacak teorik araçlar yer almalıdır.

Hane topluluğu ile piyasa ekonomisi arasındaki ilişkilerin modeli ne evrensel ne de sabittir, ancak bu modelin temelini oluşturan teori, bu ilişkileri etkileyen dönüşüm süreçlerinin anahtarlarını sağlar. Yaşayan bir teori, güncellenmesine yardımcı olduğu bilgilerle sürekli zenginleşir, böylece yöntem ve kavramlar yeniden düşünülebilir ve model yeniden tasarlanabilir: tarih asla durmaz, tarih bilimi de öyle.

Toplumsal yeniden üretim meselesi sadece hane topluluğu ve onun geleceği için merkezi değildir. Bu sorunsal aynı zamanda erkeklerin ve kadınların, çocukların, çağdaş ekonomiye, tamamen şeyleştirici ve sinik “insan kaynakları” kavramı altında, yaşamsal ve nesnel zeminlerinden kopararak nasıl dâhil edildiklerini; bu insanların, liberal iktisatçıların insan doğasına dair sakatlayıcı “temsilleri” adına, nasıl hammadde muamelesi gördüklerini, kâr kıstasına göre ölçülüp biçildiklerini, yaşama, sevmeye, zamanlarını çocuklarıyla ve başka şekillerde özgürce geçirme iradelerinden nasıl mahrum bırakıldıklarını gösterir.

Toplumsal yeniden üretim sorunsalı diğer yandan modern toplumlarla olan ilişkisini de açığa vurur. Bu mesele, ücret, vergilendirme, aile ve nüfus politikalarının tam merkezinde olup, insanların bir kısmının aşırı sömürülmesini, üretken olmayanların ise sistemin dışına sürüklenişini, hatta bunun ırkçılık ve toplama kampları gibi durumlarda alabileceği en uç formlarda yeniden gündeme getirir.

Bu kitabı bir doktrin kitabı olarak değil, düşünmek için

bir başlangıç noktası olarak tasarladım. Kitabın önerdiği kavramsal teçhizat, zihni bulanıklaştıran önyargıları ve çıkmazları dağıtma kapasitesiyle, her şeyden önce pratikte işleyen bir “keşif” aracı olduğunu kanıtlamalıdır. Dolayısıyla kitabın amacı, herkesin kendi geleceğinin teorisyeni olmasına yardımcı olmaktır; insanlar böylece içinde yaşadıkları dünyayı daha iyi anlayabilir ve onu dönüştürecek özgürleştirici dayanışma formlarını daha iyi tanımlayabilirler.

Paris, Şubat 1991